

Başvuru /Received: 9 Eylül/September - 2023

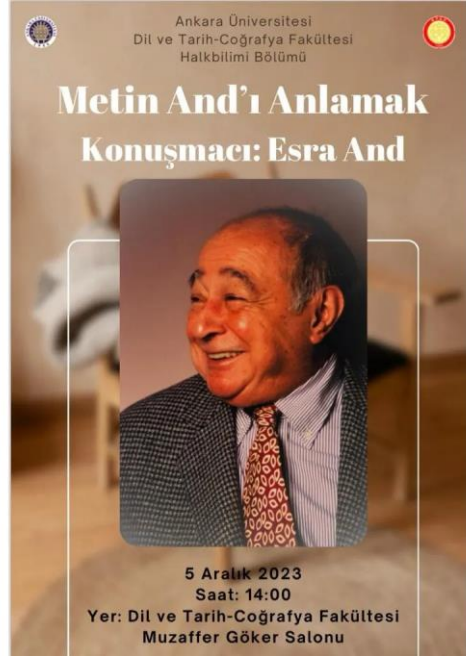
Kabul /Accepted: 2 Aralık/December - 2023

Türk Folklor Araştırmaları. 2024, Sayı 368, 140-145. e-ISSN 3023-4670.

https://www.turkfolklorarastirmalari.com/Makaleler/149588667_P%c4%b1nar%20Kasapo%c4%9flu%20368.pdf

DAİMA OYUN HER DAİM OYUNCU: METİN AND'I ANLAMAK

Pınar KASAPOĞLU*



Görsel 1: "Metin And'ı Anlamak" adlı etkinliğin afişi
(hazırlayan: Öğr. Gör. Dr. İskender Yıldırım)

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Halkbilimi Bölümü eğitim öğretim programında yer alan “Oyun ve Kültür” adlı dersimiz bünyesinde gerçekleştirilen “Metin And’ı Anlamak”¹ başlıklı konferans, Prof. Dr. Metin And’ın kızı Esra And’ın katılımıyla 5 Aralık 2023 günü DTCF Muzaffer Göker Salonu’nda gerçekleştirilmiştir.

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Halkbilimi Bölümü öğretim üyesi, pkasapoglu@ankara.edu.tr, pinarkasapoglu@gmail.com, ORCID ID 0000-0003-0106-368X

2 Etkinliğimizin gerçekleşebilmesi için verdiği destek ve yardımları için Bölüm Başkanımız Prof. Dr. Serpil Aygün Cengiz’e ve Arş. Gör. Dr. Zeynep Nagihan Kahveci’ye; etkinlik açış konuşmasını yapan ve bu konuşma metnini benimle paylaşan Hocam Prof. Dr. M. Muhtar Kutlu’ya teşekkürü borç bilirim. Ayrıca, etkinlik afişimizi hazırlayan ve etkinliğin kayıt altına alınması için emeğini esirgemeyen Bölümümüz öğretim elemanlarından Dr. Öğr. Gör. İskender Yıldırım’a; etkinlik boyunca çekilen fotoğraflar için Selçuk Azmanoğlu’na, Nebi Coşkun’a ve bölüm hocalarımıza, öğrencilerimize de teşekkür ederim.

Fakültemiz Dekan Yardımcısı, Fakültemiz öğretim üyeleri ve öğrencileri, Bölümümüz başkan ve öğretim elemanları ve öğrencileri ile Metin And'ın eski öğrencileri ve yakınlarıyla birlikte Esra And'ın gözünden Prof. Dr. Metin And'ı dinledik. O'nu bir kez daha anarak anlamaya ve anlatmaya çalıştık. Babasının vefatından sonra Esra And'ın son 15 yıldır Metin And'ın geride bıraktığı arşivi ile ilgili yaptıkları ve geleceğe dair planlarını, projelerini, yapmak istediklerini dinledik.



Görsel 2: Esra And ve katılımcılar



Görsel 3: Esra And kürsüde

Konferansa başta kızı Esra And olmak üzere, yıllar içinde yolları Metin And ile kesişen öğrencileri, meslektaşları, birlikte çalıştığı akademisyen, sanatçı ve araştırmacı yakınları Muzaffer Evcı, Sıtkı Tekmen, Mustafa Mutlu, Mehmet Nurkut İlhan, Mehmet Yılmaz ve Binnaz Dorkip gibi önemli isimler de katılmıştır. Konferans, Halkbilimi Bölümü öğretim elemanları Prof. Dr. M. Muhtar Kutlu, Prof. Dr. Serpil Aygün Cengiz, Prof. Dr. Melike Kaplan, Doç. Dr. Pınar Kasapoğlu, Dr. Öğr. Üyesi Anastasiia Zherdieva, Dr. Öğr. Gör. İskender Yıldırım, Arş. Gör. Dr. Zeynep Nagihan Kahveci'nin ve bölüm lisans, yüksek lisans ve mezun öğrencilerimizin katılımlarıyla zenginleşmiştir. Ayrıca, Fakültemiz farklı bölümlerden hocaları ve öğrencileri ile emekli hocalarından Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı'nın konferans öncesi ve sonrası bizlerle paylaştığı bilgiler ve anılar ile Metin And'ı daha çok anma ve anlamafırsatımız olmuştur.



Görsel 4: Esra And, Muzaffer Evcı ve AÜ DTCF Halkbilimi Bölümü Öğretim Elemanları

3 Konuyla ilgili daha detaylı okumalar için:

And, Esra (2023). "Metin And'ı Anma Günleri", *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi (TFA)*, S: 367, s. 104-111.

Ekinci, Pınar (2023). "Cumhuriyet'in 100. Yılında Türk Tiyatrosu ve Metin And Paneli", *Türk Folklor araştırmaları Derneği Dergisi (TFA)*, S: 367, s. 112-117.

Esra And ile yollarımız Prof. Dr. Metin And'ın vefatının 15. yılı için Ankara'da 29-30 Eylül ve 1 Ekim 2023 tarihlerinde Goethe Institut Ankara, Cin Ali Eğitim ve Kültür Vakfı, Mangala Oyunu Derneği ve Arşıvciler Platformu iş birliğiyle gerçekleştirilen "Metin And'ı Anma Etkinlikleri"nde³ keşişti. Vefatından sonra "Metin And'ın çalışmaları ne oldu, arşivi ne durumda?" sorularını yanıtlamak için yola çıkan Esra And'ın Goethe Institut Ankara'da "Bir Arşiv Tutkunu: Metin And" başlıklı sunumunda,

"Metin And sadece ülkemizde değil tüm dünyada önemli bir isim. Onun çalışmalarını gelecek nesillere aktarmak, "Metin And kimdir?" tanıtımını yapmak benim bundan sonra nefes aldığım süre boyunca tek hedefim. Genç nesilden bir kişiye bile Metin And'ın çalışmaları ile dokunabilmenin çok önemli olduğunu düşünüyorum"

ifadesi çok anlamlıydı. Bu sunum sonrası tüm anlattıklarından güç alarak Esra And'a, Metin And Hocamızın en az tiyatro alanı kadar halkbilimi alanı için de ne kadar değerli ve önemli olduğunu anlatmaya çalıştım. Hocamızın bugüne kadar ürettiği eserlerle bizlere yol gösterici ve önemli bir referans kaynağı olduğunu; birçok dersimizde O'nun kitaplarından, makalelerinden temel kaynak olarak yararlandığımızı ilettilim. Esra And'a babası tarafından bırakılan "kültürel miras"a sahip çıktığı ve büyük bir emekle yeniden elden geçirdiği değerli "Metin And arşivi"ni ve bu eserlerin bizlere yeniden ulaşmasında etkin bir rol oynaması sebebiyle kendisine teşekkür ettim. Üstlendiği bu zor görevin farkındalığıyla, genç nesillere Metin And adının ve eserlerinin aktarımında bizlerin de bir aracı olmaya çalıştığımızı dile getirdim ve kendisini bu sürece ilk elden şahit olması için DTCF'ye davet ettim. Öğrencilerimiz ve hocalarımızla kendisini ve dolayısıyla Metin And Hocamızı fakültemiz ve bölümümüzde misafir etmekten gurur duyacağımızı söylediğimde, ne mutlu ki bu teklifimizi kabul etti. Birlikte daha nice etkinliklerde bir araya geleceğimiz ve kendisiyle çok uzun sürmesini dilediğim yolculuğumuz bu şekilde başladı.

Konferans günü Fakültemiz Dekan Yardımcısı Doç. Dr. Rüya Bayar tarafından yapılan hoş geldiniz konuşmasından sonra, etkinliğimizin açış konuşması Bölümümüz emekli Bölüm Başkanı ve öğretim üyesi Prof. Dr. M. Muhtar Kutlu tarafından yapılmıştır:

Prof. Dr. Metin And (1927-2008), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Tiyatro Bölümü hocasıydı. DTCF'de 30 yılı aşkın bir süre dersler verdi. Kendisini 81 yaşında (30 Eylül 2008) yitirdik. Bugün ölümünün 15. yılında kızı Esra And'ın çıktığı bu uzun yolculuğun "O'nu anlayarak anmak" diyebileceğim önemli bir durağında birlikteyiz

diye söze başlayıp Metin And'ın kendi dünyasındaki yerini bize anlılarıyla, deneyimleriyle özetleyen Prof. Dr. M. Muhtar Kutlu daha sonra sözü Esra And'a bırakmıştır.

Esra And sözlerine babasının 30 yılı aşkın bir süre çalıştığı Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ne ilk kez bu etkinlik nedeniyle geldiğini; babası için yapılan bir etkinlikte ve O'nun hakkında konuşuyor olmaktan dolayı duyduğu heyecanı ve mutluluğu dile getirerek başlamıştır. Metin And'ın vefatından sonra 15 yıldır babasından kendisine kalan büyük arşivini nasıl elden geçirdiğini, nasıl tasnif ettiğini, ilk günden bugüne kadar hangi aşamalardan geçtiğini bütün samimiyetiyle bizlerle paylaşmıştır. Baba rolüyle tanıdığı Metin And'ı bu arşivle birlikte akademisyen Prof. Dr. Metin And olarak yeniden farklı bir bakış açısıyla tanımaya başladığını, finans alanındaki iş tecrübesi ve bu konulara hiç aşına olmaması sebebiyle özellikle başlarda çok zorlandığını dile getirmiştir. Babasına ait tasniflenmesi gereken binlerce kitap ve makale, fotoğraflar ve film arşivleri, elden geçirilmesi gereken çeşitli koleksiyonlar (zar, maskeler, iskambil kâğıtları vb.) ile baş etmesi gereken büyük sorumlulukla nasıl çalıştığını aktarmıştır. Ayrıca, bu yoğunluktan dolayı o dönemde yaşayamadığı yas süreci, üzerine eklenen duygusal yük ile nasıl ayakta kaldığını ve bugünlere

nasıl geldiğini anlatmıştır. Bu hikâyede, bizlere ilk günden itibaren baba evinde çekilen fotoğraflardan oluşan kısa bir video izleterek beynimizde somutlanan o zor yolculuğa bizi de dâhil etmiştir. Esra And'ın yaşadığı tüm zorlukları, ama sonu mutlu ve umutlu olan yolculuğu kendi sözcükleriyle,

“15 yıldır uğraştığım, yorulduğum, omuzlarımın çöktüğü, zaman zaman ağladığım her an geride kaldı. Canım babamın, bilerek veya bilmeyerek hayatlarına dokunduğu kişilerden kendi hikâyelerini dinleyince yola çok daha büyük bir motivasyonla devam edeceğim artık” diye özetlemiştir.”

Esra And tüm bu yoğun süreç sonunda yakın gelecek için iki büyük hedefi olduğunu, bunun ilkinin babasına ait bütün kitaplarının yeni baskılarını kitapçıların vitrininde görmek olduğunu ve ikinci hedefinin de bir “Metin And Belgeseli” yapmak olduğunu dile getirmiştir. Metin And'ın eski kitaplarından bazılarının yeniden baskılarının Yapı Kredi Yayınları editörü Sabri Koz'un büyük emeği ve desteğiyle, birlikte çalışarak yapıldığını ve hâlihazırda yayıma hazırlanan yeni kitaplar da olduğunu aktarmıştır.

Esra And, konuşmasının sonunda soru-cevap bölümünde kendisine yöneltilen sorulara yanıtlar vermiştir. Konferans bitiminde Muzaffer Evcı, Binnaz Dorkip ve Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı tarafından yapılan yorumlar ve katkılarla daha da zenginleşmiştir.

Esra And'a katılımlarından dolayı bölüm başkanımız Prof. Dr. Serpil Aygün Cengiz'in verdiği teşekkür belgesi, Prof. Dr. M. Muhtar Kutlu'nun günün anısına bölümümüz adına verdiği armağan ve Doç. Dr. Pınar Kasapoğlu tarafından verilen “Prof. Dr. Metin And ve Esra And” adına TEMA Vakfı tarafından Çanakkale'de dikilen fidan bağışını gösterir sertifikamız ile etkinliğimiz son bulmuştur.



Görsel 5, 6, 7: Etkinlikten kareler

Konferans sonrası aklımızda ve gönlümüzde kalanlar...

Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nin önemli hocalarından biri olan Prof. Dr. Metin And'ı “kendi evinde” yani 30 yılı aşkın bir süre emek verdiği “kendi fakültesinde” anıyor olmak hem Halkbilimi Bölümü'ne hem de kızı Esra And'a unutulmaz anlar yaşatmıştır. Aslında, Türkiye'de tiyatro bilimini bir disiplin olarak Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nde kuran kadronun üyelerinden biri olan Prof. Dr. Metin And, fakültemiz Tiyatro Bölümü'nün kadrolu hocası olsa da, gerek yazdığı eserler gerekse bölümümüz hocaları ile kurduğu dostluklar nedeniyle her zaman Halkbilimi Bölümü'nün fahri hocalarından biri olarak sayılmıştır.



Görsel 8: Muzaffer Evcı, Esra And ve Pınar Kasapoğlu



Görsel 9: Etkinlik sonu fotoğrafı

Esra And, Muzaffer Evcı, bölüm hocalarımız ve konuklarımızla konferans öncesi Fakültemizin odalarında, koridorlarında gerçekleştirilen samimi sohbetlerde sıkça anılan eski hocalar, onların anıları, Metin And Hocamızın Halkbilimi Bölümü ile ilgili yakınlığına dair oldukça önemli ayrıntılar içermiştir. Esra And'ın "Gürbüz Ağabey" diye andığı ve babasıyla saatlerce çalıştığını hatırladığını söylediği Bölümümüz eski Bölüm başkanlarından rahmetli Prof. Dr. Gürbüz Erginer Hocamız ile Metin And Hocamızın yakın dostlukları ve anıları, Prof. Dr. M. Muhtar Kutlu, Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı ve Prof. Dr. Melike Kaplan tarafından da paylaşılmıştır. Prof. Dr. M. Muhtar Kutlu Hocamızın açış konuşmasında söyledikleri de bunu kanıtlar niteliktedir:

"Gürbüz Hoca'nın teknik beceri ve yeteneğiyle Metin Hoca'nın illüzyon oyuncaklarının yapımında çok yardımcı olduğunu hatırlıyorum. Ayrıca kitaplarında kullandığı minyatürlerin fotoğraflanmasında geliştirdiği bir düzenele sayısız minyatürün çekiminde Metin Hocamızı ofisimizde misafir ettiğimizi anımsıyorum. Bozulan birçok alet edevatı Gürbüz Hoca tamir etmişti ama daktilosuna dokundurtmamıştı."

Prof. Dr. Metin And, tiyatro başta olmak üzere dans, müzik, opera, bale, edebiyat, illüzyon üzerine yazdığı kitaplar ve makalelerle çok yönlü ve evrensel bakış açısında sahip bir bilim insanıdır. Başta *Oyun ve Bügü* olmak üzere, *Dionisos ve Anadolu Köylüsü*, *Karagöz, Ritüelden Drama: Kerbela-Muharrem-Ta'ziye*, *Türk Köylü Dansları*, *Tanzimat ve İstibdat Döneminde Türk Tiyatrosu*, *Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu*, *Geleneksel Türk Tiyatrosu: Köylü ve Halk Tiyatrosu Gelenekleri* ve *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu* gibi eserleri Halkbilimi alanında gerek derslerimizde kullandığımız gerekse yazdığımız kitap ve makaleler için temel referans kaynaklarımız arasındadır. "Oyun" kavramının ne olduğunu, bunun ciddiyetini ve derinliğini tartıştığı ve bu kavramın Anadolu'daki yansımalarını çocuk oyunları, geleneksel tiyatro ve halk dansları alt başlıkları üzerinden detaylı bir şekilde ele aldığı kitabı *Oyun ve Bügü*, bu etkinliğin de yapılması için vesile olan "Oyun ve Kültür" dersimizin temel okumaları arasında yer almaktadır.

Esra And'ın tüm anlattıklarına ek olarak, yine kendisinin söylediği "Yol uzun, yapacak çok iş var ama vazgeçmek gibi bir seçenek asla yok" cümlesini onunla birlikte yeniden tekrar ederek, Metin And Hocamızın yeni nesil öğrencileri olarak bizler de desteğimizi bir kez daha göstermek isteriz.

Tanıştığımız gün kendisine söylediğim ve etkinliklerde bunu tekrar etme kibarlığımı gösteren "akraba ruh" Esra And'a yinelemek isterim:

"Omuzlarınız her düştüğünde, her yorulduğunuzda lütfen beni, bizleri hatırlayın ve güç toplayıp bizler için yeniden başlayın. Sizin bugüne kadar yaptığınız ve gelecekte yapacağınız tüm çalışmalar sayesinde Metin And adını gelecek nesillere birlikte aktaracağız."

Sonsöz yerine: “Metin And’dan önce Metin And’dan sonra”

Bu dünyadan bir Metin And geçti. Onu anmak, anlamak ve aktarmak, kızı Esra And kadar biz öğrencilerinin de görevi. Metin And’ı kendi öğrencilerimize aktararak, yaşatarak bir bilim insanının ölümsüzlüğüne katkıda bulunmak bizim de borcumuzdur.

Prof. Dr. M. Muhtar Kutlu’nun açış konuşmasını bitirirken, 2011 yılında İstanbul Yapı Kredi Kültür Merkezi’nde açılan “Bir Usta Bir Dünya” adlı sergide⁴ bir panoda yer alan sözlerle Metin And için yaptığı vurgu gibi...:

Metin And’dan önce Metin And’dan sonra: Hangi türü, hangi dönemi olursa olsun Türk tiyatrosu deyince bu konulara ilişkin değerlendirmeleri böyle ikiye ayırmak gerekiyor: Anadolu kültürü, Anadolu insanının geleneksel ve gösterim niteliği taşıyan dinsel ya da din dışı uygulamaları Onun araştırmalarıyla derinlik, kök, etkilenme ve etkileme alanları kazanmış, modern tiyatromuz ise dönemine göre ayrıntılı sayılabilecek biçimde ilk kez Onun tarafından ele alınmıştır.O, dünyaya ve bize ne olduğumuzu ve neler yaptığımızı anlatmasıyla, heykeli dikilecekler arasında çoktan yer almıştır. James George Frazer ve Johan Huizinga dünya için neyse Metin And da bizim için odur ve “daima oyun her daim oyuncu” nitelemesi bu yüzden ona çok yakışmıştır.

⁴ Bu serginin hazırlanmasında ve katalogunun basımında büyük katkıları olan, Prof. Dr. Metin And’ın dostu, editörü, çok değerli Sabri Koz Tarafından “Bir Usta Bir Dünya: Metin And: Daima Oyun Her Daim Oyuncu” adıyla hazırlanmıştır. Bu metnin başlığı Sabri Koz’dan öykünerek yazılmıştır.